

Mostoha körülmények

(regényrészlet)

Kígyóssy Aladár temetése gyorsan lezajlott. Csak azért nem szűk családi körben, mert S. apja és S. közös munkahelyéről egyesek a bajos dolgaikat azon a napon legpraktikusabban épp itt, az újpesti köztemetőben intézheték el. Például a marketinges ide beszélt meg találkoztót egyik fontos, bár nem túlzottan kedvelt kliensével, aki elhozott neki egy nagyobb méretű tárgyat, talán egy gyümölcscentrifugát. De ez talán egy másik évben történt. Lehet, hogy egy másik lekötelezettjéről van szó, aki alacsony hőmérsékleten pároló készülékkel ajándékozta meg.

Mindenesetre a tévé marketingesének egy olyan évben, amelyet enyhén szólva visszafogott költségek jellemeztek, szolgálati autója nem lévén, kényelmesebb volt ezt a közepes méretű tárgyat a temetőből hazavinni, mint messzebről, a belvárosi irodából cipelni egy hosszú munkanap végén, átszállással. A lekötelezett ügyfél pedig éppenséggel az M0-s északkeleti karimájához közel lakott, neki sem okozott kellemetlenséget, hogy Újpest felé kanyarodjon. Akár így, akár úgy, ennek a készüléknek őhozzá, mármint az elhunythoz és a róla való megemlékezéshez nincs sok köze.

36

Mégis ezek voltak a munkatársai. Akik köszöntek neki, és megkérdezték: hogy vagy?, de elcsendesedtek, amikor belépett az irodai konyhába, miközben ők igazi beszélgetést folytattak. Igazi, kötetlen beszélgetés vagy formáságok: S. e két műfaj között nagyon élesen érezte a határt, szinte a húsába vágott. Volt egy évtized, vagy talán több is – pontosan milyen rég lehetett? –, amikor úgy mondtuk ezt: magányos volt. Aztán eltelt egy másik évtized, amikor így fogalmaztunk volna: mindenki magányos.

S. mindenesetre önkéntelenül számon tartotta, hogy olykor két-három hétig sem lépi át ezt a határt. Nem mintha a többieket hibáztatta volna érte. Pontosán tudta, hogy az ő egyéniségében van valami probléma, amely végeredményben ehhez a fajta elszigetelődéshez vezet. Nem feltétlenül probléma ez, gondolta. Még csak a szüleit sem hibáztatta, noha valószínűnek tartotta, hogy ez a bizonyos elszigetelődés nem független attól a kényelmetlenségtől, amelyet, mióta az eszét tudta, a szülői házban megélt. És ha visszagondolt, abban az egyben biztos lehetett, hogy a kényelmetlenség okozója otthon nem ő volt. Nem akkor vált feszélyezetté a helyzet, amikor, teszem azt, benyitott a konyhába, ahol apja almát hámozott, mostohaanyja pedig uborkát szeletelt.

Persze arra is volt példa, igaz, nem valami gyakran, hogy ő is átléphette az említett határt, és igazi, spontán beszélgetés alakult ki a munkahelyi konyhában valamelyik kollégája és közöttte. Ilyesmire legtöbbször úgy került sor, ha kettesben maradt valakivel. S.-t ilyenkor egészen lázas hevület kapta el, aggodalmai, gátlásai feloldódtak, átmenet nélkül heherészni kezdett, mint

egy südő lány, csapongva beszélt, vihorászott, indokolatlan fordulatokkal tűzdelte mondandóját, saját szavába vágott. És a beszélgetés másik résztvevője is valamelyik kevés szavú munkatárs, aki hirtelen nagyon felbátorodott. Rendszerint szégyenkezik előnytelen külseje vagy árnyalatnyi testi hibája miatt, de most mindenről megfeledkezett, egymásra ragasztják a féltelenséget, rezonálnak egymás bolondozására. De a dologból soha nem lesz rendszer, ezek kivétel nélkül egyszeri alkalmak, a lendület mindig hirtelen apad el, a vitorla összezuhan.

Mindig másvalaki társaságában, de leginkább négyszemközt alakult ki ez a bugyborékoló felfokozottság, és S. utólag soha nem értette, egyáltalán hogyan vezethetett oda út. Éppen a rekonstruálhatatlanság volt az a megkülönböztető jegy, amely egymáshoz hasonlóvá tette ezeket az alig pár perces, szégyenkező szemlesütéssel és kéztördeléssel végződő epizódokat. S. úgy élte meg, ilyenkor az élete mintha a felszállópályára kanyarodott volna, örületes gyorsítással szaladt ki a lába alól a talaj, ő pedig repesett és boldog volt, és soha többé nem akart két lábbal a földön járni, látni sem akarta a gátolt vánszorgásnak azokat a szűk kereteit, amelyek egész életét meghatározták. Padlófogás, újabb egymillió hétköznapi óra. Hát nem, teleszívta a tüdejét, és tovább hablatyolt valami faszáságról.

Tudni sem akart arról a különválasztásról, amely a vánszorgás és az elemelkedés között megvolt. Ilyenkor ugyanis egy percre – másfélre, legföljebb kettőre – kizárólag az elemelkedés létezett. Aztán a földre zuhant, és sebeit nyalogatva spurizott vissza a kuckójába. A felvillanyozottság volt a legkíméletlenebb adószedő. A szégyenérzet, amelyet maga után húzott, órákig, néha egész nap nem múlt el. S. ugyan nem hozott szóba semmi féltett, belső dolgot: az eksztázis során – természetyszerűleg – mindannyiszor véletlenszerű, felszínes beszédanyagot választott. Retekszeletelés, tapétázás, az ablakon lustán kúszó esőcseppek megfigyelése: S. – önmaga számára is meglepő módon – ilyen és ehhez hasonló témákba adott bele apait-anyait.

De akkor ezek a fergegetes kitárulkozások miért nem huzalozták a szívébe a jó érzést, a tudatot, hogy bizony ő is ehhez a közösséghez tartozik? Talán azért – és ezt ő is tudta magáról –, mert az idegrendszere a vagy-vagy végletes logikájára jár. De a többiek vajon nincsenek így ezzel? Vajon nem hasonlóak ők is hozzá – ne lennének mindannyian kiköpött egyformák e tekintetben? Néha feltette magának ezt a kérdést, de válaszolni soha nem tudott rá, tulajdonképpen még a hosszabb mérlegeléstől is visszariadt, olyannyira rányomta bélyegét érzékelésére az a benyomás, hogy ő belül van, örökre saját nézőpontjába zárva, a többiek pedig együttesen mind a külvilágot alkotják. Nyilván ők is belső nézőpontból élnek meg mindent; belső nézőpontjuk talán egészen olyan, mint S.-é, talán gyökeresen eltérő, de ennek megismerésére S.-nek morzsányi esélye sincs, és ez a helyzet a jövőben sem fog megváltozni.

Különben is várja a munka, kiválóan bele tud temetkezni. Olyankor saját jelenlétét sem érzékeli, ami a legpihentetőbb dolog a világon. Még arról is megfeledkezik, hogy kimenjen cigaretta nélkül dohányozni.

Kitöltötte a kávé, és visszaült íróasztalához. A french press kávékancsóra újabban már nem tette rá a tetejét. A forgószerk gurulós lábait kényyszeres

aprólékossággal úgy irányította, hogy beletaláljon velük az íróasztal lábterébe. Így mélyebben be tudta húzni maga alá a széket. Előfordult, hogy csak harmadszorra-negyedszerre sikerült betalálnia a kerekkel a lábterbe. S. azt mondta nekem, évek óta ült azon a széken, mire felfigyelt erre a képtelenségre. Nagy nehezen beirányozta a széket, elégedetten közel húzta magát az asztal lapjához, de aztán alig egy perc múlva rájött, ki kell mennie vízért, vagy a mosdóba vagy a fénymásológéphez.

Egyre több kávé ivott, de az sem volt rá jó hatással.

Máshova pedig nemigen tartozott, csak a munkahelyéhez. Hiszen mondhatnánk, volt otthona, meg is nősült, sőt gyermektelen sem maradt. Mégis, ha így mutatnánk be, kivétel nélkül mindenhez hűek lennénk, csak éppen az igazsághoz nem.

Tartozni vagy kötődni: ezek a szálak olykor nem a felszínen vezetnek innen oda.

Apja lába reccsent, ahogy kimegy a konyhába. Gyerek volt, nem jutott eszébe, apja vajon fogadkozik-e, reménykedve cidrizik-e: mikor elhalad a gyerekszoba nyitott ajtaja előtt, nehogy a kis S. szóljon hozzá, ezzel kikölkentve őt a gondolatmenetből, amelyet folytatni szeretne, amint kiürítette a hamutálat, vagy bevitte magának az újabb kávé. Ebben az értelemben az a tizenöt lépés – a dolgozószobától a konyháig, végig az L alakú előszobán – csak meditációs tárgy, kívánatos halogatás, e tizenöt lépés termékeny időközében megformálódik az újabb gondolat, a következő láncszem, létrejön egy érv, amely még az eddigieknél is meggyőzőbb. A kis S. kérdése vagy megjegyzése azonban nem termékeny időköz lett volna, ezt most, felnőttként már igenis tudta. Szerencse, hogy annak idején mindez eszébe se jutott. Legálább emiatt nem szorongott.

Most azonban, meglett emberként, amikor úgy tett, mintha munkát hordana haza az irodából – nem mintha olyan sok vagy időigényes feladata lett volna, hogy ne tudta volna munkaidő alatt befejezni –, csak hogy ne kelljen a nappaliban, neje szeme előtt lennie, ne kelljen egész este a fotelben ücsörögni, esetleg szóba is elegyednie a feleségével vagy a kislányával; most pontosan tudta, hogy az apja esetleg érezhetett efféle szorongást, miközben a konyhába tartva el kellett haladnia S. gyerekszobájának ajtaja előtt. Nem mintha S. egyszer is megszólította volna.

Feszengett a felesége és kislánya előtt. Jobb szeretett a behúzott ajtó mögött ülni a dolgozószobában. Ezt nem unta el. Legtöbbször csak bámult maga elé. Még az ablakon is ritkán pillantott ki. Máskülönb persze jóleső érzéssel töltötte el, hogy nem tárul panoráma a szeme elé. Szűk, gazos hátsó kertre nyílt az ablak, a tulsó végében, alig pár méterrel távolabb állt egy tűzfal. Ide ritkán süttött be a nap, amit S. egyáltalán nem bánt.

Hogy érthető-e, miért feszengett nője és tulajdon kislánya előtt, az már más kérdés.

S. egy időben azt mondta volna: igen, érti, mi az oka. Aztán újabban már nem volt olyan biztos ebben. Emlékezni azért emlékezett, hogy korábban mit gondolt, honnan származnak zavart érzései. Eredetileg úgy vélte, ez a házasság másmilyenre sikerült, mint ahogy általában a házasságok szoktak.

Persze nem kimondotta a nejét okolta, ez nem vallott volna rá. De újabban minél többet töprengett, annál kevésbé volt egyértelmű számára az a kitétel, hogy „a házasságok úgy általában”. Mert hiszen biztos vannak olyan párok, akik között már eleve, az első pillanattól működik valamiféle összhang, bizalom és intimitás. Aztán el tudta képzelni, hogy másoknál az idő múlásával, fokozatosan alakul ki ugyanez a harmónia. Ők maguk, S. és S.-né, egyik csoportba se tartoztak.

Mennyire kell maximalistának lenned, amikor eldöntöd, passzoltok-e egymáshoz?

S. és S.-né jól bántak egymással, mármint a kezdet kezdetén. És biztonsági játékosok voltak. Mire S. agyán először átfutott, hogy a jövő, ha nem változtatnak valamin, talán mindössze arra lesz jó, hogy belekeseredjenek valamibe, megkeserítsék egymás életét – nos, addigra már kicsit késő volt. Nehéz kilépni abból, amiről tudod, hogy ennél rosszabbul is járhatnál, még ha belesorvadsz is a gondolatba, annyira szerettél volna jobban járni. S. és S.-né savanyúak lettek, és nincs bennem keserűség, amikor ezt mondom. Nem utasítom el a fékezett érzéseket, amiket megtaláltak egymás oldalán. A gondterhelt, kissé frusztrált mindennapokra irányuló, nem valami jóindulatú, nem valami szabad figyelmet. Megértem, hogyan jön létre egy ilyen helyzet, pusztán azért, mert lehetne rosszabb. Lehetne éles, mardosó az egyedüllét. Hiányozhatna a megszokás. Így viszont az öröm hiányzik, legalábbis az annak javát adó, váratlan, meglepő formákban lecsapó öröm. És nagyon hosszan, ahogy mondani szokás, ólomlábakon hiányzik. S. és S.-né leverték voltak, és ezért nem lett volna érdemes egymást hibáztatniuk, jog szerint mégsem tehettek mást.

S. tudta, hogy akkor is megváltozhat a hangulata, ha ő ebben nem bízik. Szombat volt, korán ébredt, és tartósan tetsző kedvetlenséget érzett. Tizenegy körül mégis rávette magát, hogy kimenjen a lakásból. Nem volt kedve emberek között lenni, de kilenckor azt mondta magában, két óra múlva kilépek az ajtón, és ezzel elegendő időt hagyott magának, hogy hozzászokjon a gondolathoz. Szedjük szét apró darabkáira: mit is jelent az, hogy elhagyjuk a privát teret, és nyilvános helyen időzünk? Kocsival ment, fellépcsőzött a bejárathoz, és azt mondta magának, ha nem köszönök a pénztárosnak, azzal sincs gond, legföljebb azt fogja gondolni, faragatlan vagyok. A kiállítóterben pedig egyenesen udvarias gesztusnak minősül, ha ignorálja a többi nézelődőt. Emberek közé ment, mégis a komfortzónáján belül maradt. A négy fal közt határozottan nagyobb ügynek képzelte, hogy ki kell dugnia az orrát. Jó lenne erre legközelebb visszaemlékezni, amikor nem akar eljönni otthonról. Milyen sokszor van ez így, gondolta; ha elemeire bontunk valamit, eltűnik az akadály. Kicsit később a büfében szinte felvillanyozva mosolyog a pultosra.

Előző este Johannes Itten *A színek művészete* című könyvében azt olvasta, hogy ha egy szobát húsz fokra fűtünk fel, és pirosra festjük ki, huszonkettőnek érződik a belső hőmérséklet, ha viszont kékre, akkor csak tizennyolc foknak. Ezen a hétvégén rettentő hideg volt. Anna és Ágica egyáltalán nem jöttek haza, úgy látszik, pénteken elutaztak, és hétfőn rögtön az óvodába-

munkahelyre érkeznek majd meg. S. a múzeumban úgy érezte, rögtön meg is melegegett a jó sok piros meg sötét narancssárga festmény előtt álldogálva.

Megnézte az *Ellenállás* című képet, aztán elhaladt a *Nővérek* és a *Planking fehér golyóval* előtt. Egy nagy méretű, páros, már-már sztereó kép ragadta meg a figyelmét, amely látogatókat ábrázolt. Azt olvasta a falon: „A plankingelő ... minden értelmezési kísérletet elutasít, társadalmi kívülállását manifesztálva passzív ellenállásba menekül. ... Ennek a koncentrált semmittevésnek a során a nézőben megfogalmazni vágyott jelentés a nem-jelentés felé tolódik el. Értelem és cél nélküli játék ez, ok és következmény nélkül. A planking egy kudarc öntudatlan beismerése...”

S. óvodás korában hónapokon át tervezgette két óvodástársával, név szerint Felvégi Petivel (aki egyébként tűzoltó akart lenni majd nagykorában), és Hajdú Tomival, hogy kiszöknek. Amúgy nagyon szépnek tartották az óvodát, szerettek ott lenni, a szökés gondolata nyilván valami kalandfilmből származhatott, és emésztetlenül vették át. Az udvarban még egy Barkas vezetőfülke is volt, igazi volánnal; az udvart vakolt, sárgára festett téglakerítés választotta el az utcától. Volt egy kulcsuk, jó nagy, egytollú kulcs, persze nem az udvari vasajtót nyitotta, fogalmuk se volt, egyáltalán nyitott-e valamit, mindenesetre újra és újra elrejtették, aztán, ha tiszta volt a levegő, megint elővették, és azzal fúrtak. A kerítést akarták keresztülfúrni, hogy a lyukon szökjenek ki. Kábé két centi mélyre sikerült megcsinálniuk, és jóindulattal talán ujjnyi vastagra, amikor kitört a nyári szünet, őszre pedig megfeledkeztek az egészről. Érdekes, hogy megfeledkeztek róla, gondolta S., hiszen láthatólag ma is emlékszik az egészre. Peti, Tomi meg S. felváltva fúrtak. A negyedik barátjuk, Fejér Zsiga csak mellettük állt. Homokozó is volt az udvarban, S. ebben a homokozóban tudta meg, hogy néz ki a puncsi, illetve konkrétan az óvó néni puncija. Talán Felvégi Peti rajzolta le. Középen egy pötty, körülötte koncentrikus körök. Sokáig nézték Fejér Zsigával. Hihetetlennek tűnt az igazság.

40

A múzeumban az egyik képen ugyanilyen homokozót látott, mint amiben annak idején kétkedve vizslatták a pontot és körülötte a koncentrikus köröket, de ez a homokozó üres volt. Négy pad vette körbe, jellegzetes, pirosra festett, régi fajta, betonvázas köztéri padok. Oldalt lépett és közelebb hajolt, hogy megnézzé a címét: *Játszótér éjjel*. A talaj csupa hó volt. Éjjel volt. A homokozó fölött négy üres buborék lebegett, S.-nek erről ugrott be óvodáskori önmaga meg a három pajtása, akik nyilván szétszéledtek, S. legalábbis azóta sem hallott felőlük. A játszótér környezete nem látszott, de S. ötemeletes panelházakat képzelt oda, sivár, külvárosi terepet, ami bármilyen országban lehet.

Annak idején csak a bevásárlóközpont alapjainál tartott az építkezés, körbe volt kerítve a munkaterület, sütött a nap, Peti és Tomi és Zsiga és S. ültek a homokozóban, a nagy, formátlan, nyílt tér túlsó végében, ők is a kerítés mögött. Az óvodának barnára festett vaslemezből volt a kerítése, az építkezéseknek abban az időben rendszeren csak pozdorjalemezből. Nézték fölfelé a napba. Napsugár, ez lett aztán az áruház neve. Beárnyékolta őket a bajszos óvónó szoknyája.

A múzeumban egy emelettel följebb a Bartók Béla-emlékévé kiállítása volt programon, itt látott négy asztalt, az asztallapot plazmatévé alkotta. A négy asztal szintje lépcsőzetesen ereszkedik, mind a négy tévében kavicsok közt bugyborgó, tiszta vizű patakot lehet nézni. Nyilván ez a négy asztal is szuper terep plankingeléshez, illetve egy jövőbeli festőnek remek lehetőség: megfestheti az ide kitett asztalokon plankingelő modellt.

Eszébe jutott, pár hónappal azelőtt azt álmodta, hogy festői, sarkvidéki, behavazott táj előtt emberalakok nézik, amint egy csupasz energianyaláb manifesztálódik, táncolva-vibrálva lassanként testet ölt; inkább rőt vattacukornak tűnik, és S. álmában konkrétan tisztában van vele, hogy ez a vattacukorszerűség egy energianyaláb, a kilencvenkilenc alak pedig – nem számolta meg őket, egyszerűen csak tudta, hogy annyian vannak – a belőlük származó, közéjük századiknak beékelődő manifesztálódást figyeli; aztán, amikor a dolog nagya lezajlik, már csak pilledten ácsorognak.

Szerzőink könyvei

41

